

Meetnet vlinders

Augustus 2021

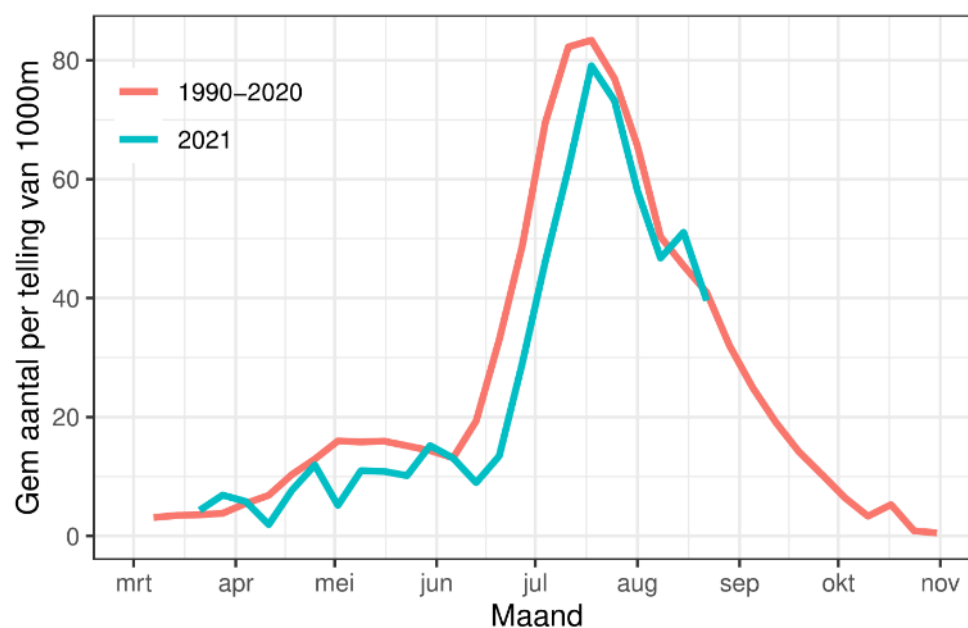
Beste teller,

Na drie droge jaren eindelijk weer eens een vlinderseizoen met voldoende regen en daarmee voldoende te eten voor onze rupsen. En omdat het niet zo warm was vlogen de meeste soorten later dan we gewend geraakt waren, en eigenlijk dichterbij de vliegtijd die we van 'vroeger' kennen.

Aantal vlinders

Al hadden soorten als atalanta en dagpauwoog een goed jaar, alles bij elkaar ligt het gemiddeld aantal vlinders per telling dit jaar vrijwel voortdurend lager dan het langjarig gemiddelde. Na drie hete en droge jaren maakten dit voorjaar koude en regenachtige perioden het tellen moeilijk, deze zomer waren er van bruin zandoogje, koevinkje en groot dikkopje (die normaal voor veel vlinders zorgen) relatief weinig vlinders.

Maar september kan nog voor verrassingen zorgen, dus vooral blijven tellen.

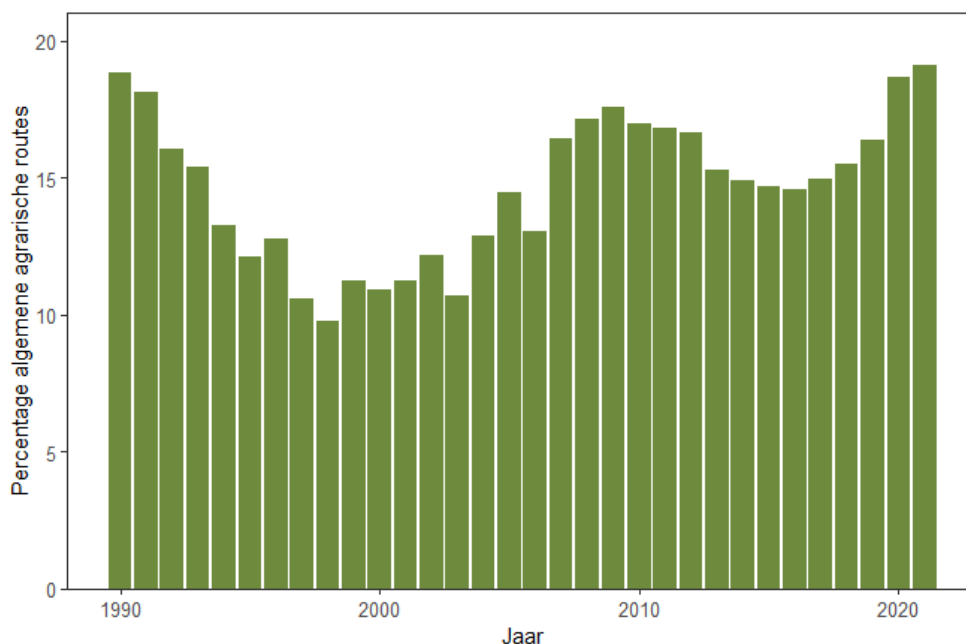

*Het groot dikkopje werd dit jaar
relatief weinig gezien.*

Agrarische routes

Tweede van de landoppervlakte van ons land bestaat uit boerenland, maar het aandeel routes bleef daar van oudsher bij achter. We willen daarom graag meer routes in het agrarisch gebied. Gelukkig loopt het aantal routes daar langzaam weer op en hadden we in 2021 meer routes dan ooit in agrarisch gebied.

Veel tellers lopen hun route in een mooi natuurgebied: daar zie je nu eenmaal de meeste vlinders. Iedereen kan helpen om meer 'agrarische routes' te krijgen, bijvoorbeeld door op weg naar uw route een korte nieuwe route te maken door het agrarisch gebied. Denk aan iets van 300 meter op en af langs een landbouwweggetje, gewoon tussen de mais en het Engels raaigras. U telt dan eerst de berm en sloot aan de ene kant, en op de terugweg aan de andere kant. En omdat er meestal niet zo veel vlinders zitten, ben u in een kwartier weer terug bij het beginpunt. Op de kaart hieronder ziet u in een willekeurig landbouwgebied enkele mogelijke routes ingetekend als voorbeeld van waar we aan denken.

Het zou ons veel meer kennis over de vlinders in het landbouwgebied opleveren, dus overweeg het eens. In het algemeen kunt u zo'n route makkelijk zelf uitzetten, en een mailtje naar meetnetten@vlinderstichting.nl is genoeg om het in werking te zetten.

Zoeken naar de heivlinder en Spaanse vlag

Teller Nelly Schouenberg schreef:

Gisteren was ik op pad om vlinders te tellen. Dit keer geen route lopen maar wel over de Groote Heide bij Venlo op zoek naar de heivlinder.

Zo gezegd zo gedaan. Het was wat bewolkt met ongeveer windkracht 3.

De vlinders hadden er niet al teveel moeite mee en het heeft ook zo zijn voordeel ze blijven wat langer zitten. In totaal ongeveer 20 heivlinders waargenomen op drie verschillende plekken. Mooi, want het gaat niet al te best met deze dagvlinder.

Mijn planning was ook om plekken te bezoeken waar ik eerder de Spaanse vlag heb gezien. Deze prachtige dagactieve nachtvlinder heb ik de laatste tijd vaker op de Groote Heide waargenomen. Nadat ik op enkele plekken ben gaan kijken verbaasde het mij hier geen enkele Spaanse vlag aan te treffen. Vreemd, zeker omdat de vlinders die ik heb gezien nog in prima conditie waren en geen enkel exemplaar was afgevlogen. Niet een vlinder meer te zien, hoe is het mogelijk? Telkens opnieuw dacht ik, wat kan er dan toch gebeurd zijn? Voordat ik naar huis fietste eerst even langs het koninginnenkruid in de hoop toch een glimp van de Spaanse vlag op te vangen. Op afstand zag ik een vlinder maar welke? Snel de fiets aan de kant en kijken wat er te zien was. Ja hoor, de eerste Spaanse vlag kwam te voorschijn de tweede, derde vierde..... och riep ik wat veel..... vijfde, zesde, zevende..... en ik telde ± 20 prachtige exemplaren! Ik maakte een sprongetje.

Het was een drukte op de net bloeiende struiken langs de rand van het bos/vliegveld.

Ik kon er gewoon omheen lopen en fotograferen. Soms vlogen ze even weg en gingen daarna weer verder met foerageren. De vlinders hebben dankbaar gebruik gemaakt van het volop bloeiende koninginnenkruid. Mijn aanwezigheid stoorde ze nauwelijks en kwamen zelfs af en toe op mijn hand zitten. Een prachtig schouwspel dat ik niet graag had willen missen! Met een big smile ben ik naar huis gefietst.

Tellen op de dijk

Teller Wilfred Alblas schreef:

Sinds een aantal jaren tel ik een vlinderoute in agrarisch gebied bij Arcen in Noord Limburg. De te tellen kilometer ligt over een onverharde weg tussen grootschalige akkers met mais, aardappelen of sperziebonen. Als de zeer smalle berm wat gaat bloeien, wordt deze door de lokale akkerbouwer snel gemaaid: er zou eens een zaadje in de akker kunnen waaien.... Veel vlinders zie ik hier dan ook niet.

Het tweede deel van de route loopt over een waterschapsdijk die ook tussen grote akkers ligt. Op de dijk staan veel kruiden zoals rolklaver en akkerdistel maar ook een enkele knooppkruid en rapunzelklokje. Best wel mooi grasland voor vlinders met bruin zandoogje en icarusblauwtje als talrijkste soorten. Het is leuk om te zien dat je de wat grotere trends in de vlinderfauna ook op zo'n route oppikt. Zijn er in een jaar veel luzernevlinders? Dan duiken ze hier ook op. Gaat het goed met bruin blauwtjes? Hebbes. Zorgt een warm jaar voor extra koninginnenpages? Dan zweven ze hier ook. En zelfs staartblauwtjes zijn al aangetroffen.

Het maaibeheer is natuurlijk een spannende aangelegenheid. Vorig jaar werd er in de zomer opeens een blok overgeslagen bij de maaibeurt. Gefaseerd maaibeheer! Zou het echt? De ontzuivering kwam dit jaar: zo ongeveer op het slechtst denkbare moment, vlak voordat de bruin zandoogjes gingen vliegen, werd de hele dijk compleet gemaaid.

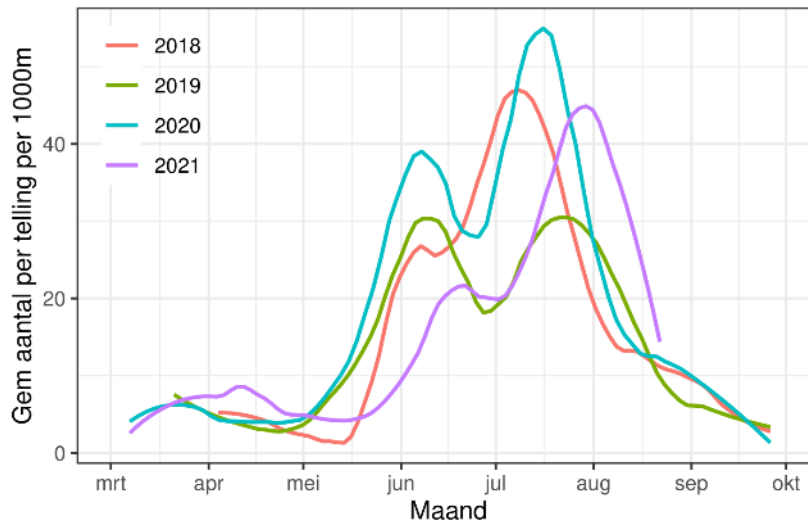
Er waren daarna geen vlinders meer te zien. Halverwege juli doken er opeens verschillende bruin blauwtjes op, zo zag ik op een avond. Een mooie aanleiding om de route weer eens te gaan tellen. Dat was echter buiten de Maas gerekend. De enorme waterhoeveelheden die werden verwacht noopte het Waterschap de dijk op te hogen met bigbags en zandzakken gelegd op plastic folie. Ik heb zelf mee staan helpen, want een meter water in je huis is geen pretje. De vlinderoute zag er vervolgens wel erg bijzonder uit....

De dijk is afgekeurd, en zal gaan verdwijnen. In plaats daarvan zal er een hoger en breder exemplaar worden aangelegd. Nu maar hopen dat daar een kruidenrijk mengsel op wordt ingezaaid, en een gefaseerd maaibeheer zal worden toegepast. Hoe ook, zandzakken zullen na deze dijkverbetering niet meer nodig zijn. Hopen we.

Het hommelseizoen

Het grootste deel van het hommelseizoen zit erop, een mooi moment om terug te kijken naar de waargenomen hommelaantallen van de afgelopen maanden. Het is geen gemakkelijk seizoen geweest voor veel tellers. Het was eindelijk weer eens een normale Nederlandse zomer, niet zo heet als de afgelopen jaren. Maar het was wel vaak slecht weer, zowel in het voorjaar als in de zomerperiode. Zelf hebben we dat ook gemerkt tijdens ons veldwerk. In de grafieken met het aantalsverloop vallen een aantal dingen op.

Totaal aantallen hommels

Het seizoen begon door het koude voorjaar vrij laat. In de aanloop in maart en april is dat niet echt terug te zien in de grafiek. De aantallen lijken in die periode vergelijkbaar met de eerdere drie seizoenen. Net als in de eerdere seizoenen is er een vroege aantalspiek te zien in het late voorjaar en een hogere piek in de zomer. Het globale beeld in seizoensverloop is dus in de vier jaren vergelijkbaar. Wat meteen opvalt is dat de totale aantallen hommels pas later in het jaar beginnen op te lopen, ten minste twee weken later dan in de jaren 2019 en 2020. 2018 valt daar een beetje tussenin. De eerste piek in hommelaantallen valt ook ongeveer twee weken later dan in de drie eerdere jaren. Dit jaar was die pas in de tweede helft van juni. In de andere jaren werd de piek in de eerste helft van juni bereikt, maar lagen de aantallen eind mei eigenlijk al hoger dan op het eerste piekmoment van dit jaar. De eerste piekaantallen waren dan ook de laagste van alle jaren tot nu toe.

De tweede en hoogste piek in de aantallen van het seizoen 2021 is ook later dan in alle andere jaren. Vooral met 2018 is het datumverschil groot, met 2019 lijkt dat bijvoorbeeld wel mee te vallen. De hoogste aantallen werden pas eind augustus gezien en dat is vergeleken met de andere jaren uitzonderlijk laat. De late start van het seizoen en van de hogere aantallen kan vrijwel zeker worden toegeschreven aan koelere weersomstandigheden. Of de late tweede aantalspiek ook daaraan kan worden gelinkt is minder eenduidig te zeggen. Daarvoor zouden we ook gedetailleerder moeten kijken naar de weersomstandigheden tijdens de zomermaanden.

Wat in ieder geval opvalt is dat de piekaantallen eind augustus weliswaar duidelijk lager waren dan in 2020, maar niet zo veel lager dan in 2018 en hoger dan in 2019. Het lijkt erop dat de hoogste totale aantallen hommels in de zomer daarmee wat minder te lijden hadden van de lagere temperaturen en het nattere weer dan in de voorjaarspiek. Om daar beter zicht op te krijgen is het nodig om naar het aantalsverloop van de individuele soorten te kijken.

Vroege soorten: weidehommel en boomhommel

Voor de twee hommelseizoenen met een vroeg vliegseizoen, boomhommel en weidehommel, valt meteen op dat de piekaantallen juist niet lager zijn dan voorgaande jaren. Sterker nog, de piekaantallen voor beide soorten en met name boomhommel zijn juist het hoogste van alle telseizoenen. Nu liggen de gemiddelde aantallen voor deze twee soorten altijd lager dan voor bijvoorbeeld steenhommel, aardhommelgroep en akkerhommel. Daarmee is de invloed van de

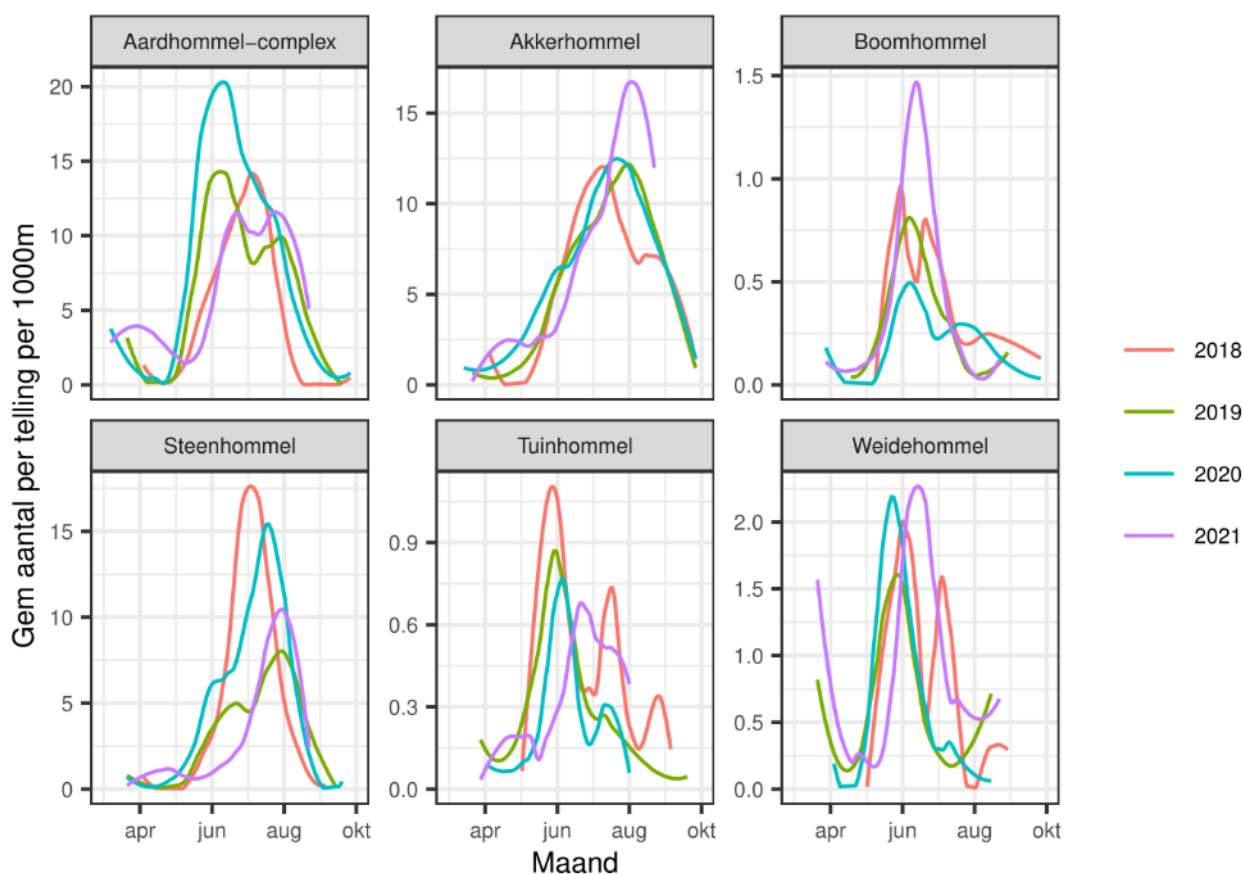
aantallen boom- en weidehommel op de totale getelde aantallen hommels relatief klein. De reden van de lage voorjaarspiek zal eerder bij die algemenere soorten gezocht moeten worden. Het moment van de piekaantallen van met name weidehommel lijkt dit seizoen wat later te zijn geweest, net als de voorjaarspiek in totale aantallen. Voor boomhommel is dit minder evident.

Talrijke soorten: aardhommel-complex en steenhommel

Bij deze twee talrijke soorten is het late seizoen goed terug te zien in de grafiek. Bij de steenhommel valt op dat de stijging van de aantallen zelfs wel een maand later leek te beginnen dan in de andere teljaren. Bij de steenhommel lijkt het seizoen dus nog later te zijn gestart dan bij de andere hommelsorten. Dit hebben wij tijdens ons eigen veldwerk ook teruggezien. Wat daarbij ook opviel was het late verschijnen van mannetjes steenhommel en de relatief lage aantallen daarvan. Deze lage aantallen zie je ook in de steenhommel grafiek terug. Maar ook de aantallen hommels van het aardhommel-complex liggen opvallend lager dan in de jaren 2018 en 2020. De aantallen gaan meer in de richting van die van 2019, soms wat hoger, soms wat lager.

Al met al lijkt het waarschijnlijk dat de lage totale aantallen vooral zijn terug te voeren op een slechter seizoen van de steenhommel en de hommels van het aardhommelcomplex. Omdat de aantallen in het begin van het seizoen niet opvallend laag waren, lijkt de oorzaak niet terug te voeren naar de hete seizoenen van voorgaande jaren. We moeten ze waarschijnlijk eerder zoeken in de koele en/of nattere omstandigheden van 2021. Maar wat voor verbanden daartussen exact zijn, daarvoor moeten de resultaten nader bekeken worden.

Maar goed, het hommelseizoen is laat dit jaar en zeker nog niet voorbij. Dus we roepen alle tellers hierbij op om vooral nog gebruik te maken van goede nazomerdagen om nog hommels te tellen.

Het nieuwe invoerportaal

Omdat we sommige vragen blijven terugkeren, een kort overzicht van de oplossingen voor sommige problemen.

- Datum en tijd niet in te vullen op Apple Mac computers met als browser Safari. Helaas blijft dit een lastig probleem, vooral omdat het op sommige Mac's wel goed gaat, bij sommigen is op te lossen door een andere browser (bv. chrome of firefox) te gebruiken, maar bij sommige andere gebruikers helpt dat ook niet. Dat maakt het erg moeilijk op te lossen: op de testcomputer die we hebben deed safari het wel. Maar we blijven zoeken naar oplossingen.
- Bij routes met veel secties zijn de hoogste secties niet zichtbaar. Dat komt omdat het scherm te klein is om alle secties te laten zien. De hogere secties kunnen zichtbaar worden gemaakt via verschillende manieren:
 - Onderaan het scherm is een horizontale schuifbalk. Daarmee kun je naar rechts schuiven. De hogere secties worden dan zichtbaar, maar aan de linkerkant van het scherm verdwijnt juist weer tekst.
 - De lettergrootte verkleinen (dan past er simpelweg meer op een pagina). Dit kan op windows-computers door de CTRL toets in te drukken en tegelijk aan het muiswiel te draaien. De letters worden dan groter of kleiner.
 - Heeft u een grote monitor? Daar zal de tekst er ook vaak groot wel op passen. Zo'n monitor valt ook te koppelen aan een laptop, meestal het makkelijkst via een hdmi-kabel (die ook in de televisie past).
- Ik kan de tellingen van mijn medetellers niet zien. Deze zijn te zien door op het blauwe 'vergrootglasje' naast de datum te klikken:

Eerdere bezoeken					
Route: 853, Renkumse Beek 2				2020	
Afgerond	Datum	Starttijd	Eindtijd	Duur	
✓	2020-03-17	13:40	14:05	00:25	🔍
✓	2020-03-27	14:40	15:10	00:30	🔍

U kunt dan de tellingen per soort en per sectie zien:

Waarnemingen																				
Soort	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
dagpauwoog	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	2	1	-	-	-	-	1	1	-
kleine vos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Alleen de hoofdteller van een route kan de tellingen van andere tellers ook aanpassen.

- Wel geteld, niets gezien. Of: waarom je twee keer op Opslaan moet drukken. Dit leidt nog wel eens tot verwarring: wat moet je doen als je wel geteld, maar niets gezien hebt? Op de pagina met de aantallen per sectie voer je niets in. Heb je nectarplanten of hommels geteld? Zet het schuifje dan om en voer die gegevens wel in (ook als je er geen gezien hebt):

☐ Dagactieve nachtvlinders

☐ Nectarplanten
Klassen:
1: weinig 1-10 per sectie
2: regelmatig 11-50 per sectie
3: veel 51-500 per sectie
4: zeer veel meer dan 500 per sectie

☐ Hommels onbekend

Waarnemingen opslaan

Waarnemingen opslaan

Druk dan onderaan de pagina op 'Waarnemingen opslaan'. Maar je bent er nu nog niet!

Je komt op een pagina die er zo uit ziet:

Tellingen	
Telling	Waarnemingen
Dagvlindertelling	Wel geteld (niets gezien)
Dagactieve Nachtvinders	Niet geteld ☐
Nectarplanten	Niet geteld ☐
Hommels Onbekend	Niet geteld ☐

Aanvullende vragen	
Aanvullende vraag	Antwoord
Geen aanvullende vragen	

Beheer ☐

(schuif naar rechts wanneer er beheer heeft plaats gevonden)

Opslaan

In dit geval is alleen naar de dagvlinders gekeken, en staat de Dagvlindertelling op 'Wel geteld (niets gezien)'. Als je wel vlinders gezien hebt, staat hier het aantal vlinders weergegeven.

Altijd belangrijk (ook als je wel vlinders hebt gezien) is onderaan deze pagina altijd op 'Opslaan' te drukken. Doe je dat niet, dan blijft er een zwart kruisje in het overzicht van je routes staan: je moet immers bevestigen welke soortgroepen je geteld hebt.

✓	2021-04-21	15:19	15:32	00:13	🔍	Waarnemingen	📷	✎	🗑️
✓	2021-04-21	15:33	15:41	00:08	🔍	Waarnemingen	📷	✎	🗑️
✗	2021-05-14	12:00	12:10	00:10	🔍	Waarnemingen	📷	✎	🗑️

Mocht je het vergeten zijn en in het overzicht zo'n zwart kruisje zien, dan kun je op 'Waarnemingen' klikken en nogmaals bevestigen dat je wel geteld, maar niets gezien hebt. Overigens gebeurt dit ook als je de tweede keer niet bevestigd welke groepen je bekeken hebt. Controleer dus af en toe of er niet een zwart kruisje voor een telling staat, want dan ben je dat vergeten.

Wilt u ook uw ervaring delen met andere tellers?

Heeft u leuke ervaringen op uw route en wilt u die delen met andere tellers? Wij ontvangen graag uw verhaal. Stuur het naar meetnet@vlinderstichting.nl.

Contact

Mocht u contact met ons willen, dan kunt u ons altijd bellen of e-mailen.

Landelijk Meetnet Vlinders

Chris van Swaay

José Kok, Ingeborg van Es-Boomsluiter, Kars Veling en Kim Huskens

Tel.: 0317 467346

meetnet@vlinderstichting.nl

Hommelmeetnet: Johan van 't Bosch

Meetnethommels@naturalis.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Vlinders. Mocht u geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kunt u de verzending stoppen door op meetnet.vlinderstichting.nl bij Instellingen de optie Nieuwsbrief abonnement op nee te zetten.